

Aboutaleb

die plek moeten inzetten. Geloof mij maar, dat sw-bedrijven niets liever willen dan mensen die op een wachtlijst staan aan het werk helpen. Wij suggereren tijdens dit debat dat zij dit liever niet zouden doen en liever, in dit geval in uw woorden, een Pool zouden inzetten. Dat is niet de werkelijkheid. De werkelijkheid is dat dit in de jaren zeventig gebeurde. Toen waren de Polen er niet. Het gebeurde in de jaren tachtig. Toen waren de Polen er niet. Het gebeurde in de jaren negentig. Toen waren de Polen er niet. Wij gaan nu geen polemiek voeren omdat het in dit geval over Polen gaat. Ik denk dat het gemaakte onderscheid kunstmatig is en wens het zelf niet te maken.

De heer **Ulenbelt** (SP): De staatssecretaris zegt dat men in een sociale werkplaats boekhouders nodig heeft. Iemand met een verstandelijke handicap kan dit werk niet doen. Dat is duidelijk. Maar een Pool kan dit ook niet. Het gaat erom wat de staatssecretaris aanricht binnen een sociale werkplaats. In het groen staan verstandelijk gehandicapte mensen te schoffelen. Daartussenin komt een hardwerkende Pool te staan. Wat doet dit met het zelfrespect van de mensen in de sociale werkplaats? Dit is heel erg slecht.

Pieken heeft geen plaats in de sociale werkplaats. Daar moet het werk toch bij uitstek zijn aangepast op wat de mensen kunnen? Dat los je toch niet op door Polen of andere hardwerkende Nederlanders naar binnen te halen? Daar moet de staatssecretaris naar kijken. Dan maakt hij de sociale werkvoorziening weer sociaal.

Staatssecretaris **Aboutaleb**: Er wordt hier een tegenstelling gecreëerd die wat mij betreft niet aan de orde is. Het is ook niet zo dat er tussen een groep hard schoffelende Wsw'ers een nog harder schoffelende Pool aan het werk wordt gezegd. Vaak gaat het echt om omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer mensen in een bepaalde periode door ziekte uitvallen, waardoor een sw-bedrijf net niet kan voldoen aan de contractuele verplichting aan een afnemer. Daarvoor kan gedurende een paar dagen iemand worden ingehuurd die de klus moet klaren. Daartegen bestaat volgens de wetgever, Kamer en kabinet, geen bezwaar tegen bestaat, mits daarvoor geen Wsw-budget wordt aangewend. Dat is een belangrijke randvoorwaarde. Het Wsw-budget is gereserveerd voor mensen met een Wsw-indicatie. Ik denk dat dit altijd goed is gegaan. Dat blijft ook zo. De discussie over de wachtlijsten is een andere discussie. Wij voeren deze wat mij betreft spoedig, na het reces.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid voor zijn antwoorden.

Voor de laatste serie vragen moeten wij even wachten totdat de minister van Buitenlandse Zaken in huis is; dat zal enkele ogenblikken duren. Hij is op weg hier naar toe vanaf het vliegveld.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. Wij zijn nog steeds bezig met het mondelinge vragenuur. De minister is inmiddels gearriveerd, waarvoor complimenten.

Vragen van het lid Van Dam aan de minister van Buitenlandse Zaken over de aanstaande tweede ronde van de presidentsverkiezingen in Zimbabwe.

□

De heer **Van Dam** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Wie voelt zich niet machteloos bij het toezien hoe Mugabe zijn land ruïneert en zijn volk naar de afgrond leidt? Wie voelt zich niet machteloos bij het zien van een hongerend volk, hun geld waardeloos, hun huizen vernield en velen mishandeld of vermoord? Wie voelt zich niet machteloos, die ziet dat de buurlanden hun voormalige strijdmaker Mugabe desondanks de hand boven het hoofd houden en dat China nog altijd bereid is om de socialistische bondgenoot uit de brand te helpen met geld en wapens? Het voelt onvoorstelbaar machteloos om te moeten toezien hoe de schurk Mugabe zijn volk van dieptepunt naar dieptepunt voert, zonder dat hem echt iets in de weg wordt gelegd.

De gebeurtenissen van gisteren maken misschien dat wij ietsje minder machteloos zijn. Nu Morgan Tsvangirai zich heeft teruggetrokken uit de verkiezingen en de Nederlandse ambassade in is gevlucht, kan Nederland een iets nadrukkelijker rol gaan spelen. Het doet mij veel deugd om te zien dat minister Verhagen versneld is teruggekomen uit het buitenland om die rol op zich te nemen. Ik wil de minister daarin aanmoedigen en heb daarom een aantal vragen.

Onze ambassadeur in Zimbabwe heeft ongetwijfeld gesproken met Tsvangirai. Ook minister Koenders heeft met hem even telefonisch contact gehad. Mijn eerste vraag aan de minister is wat Tsvangirai wil dat er gebeurt. Wat heeft hij van ons gevraagd? Hoe zouden wij hem kunnen helpen en vooral, hoe zouden wij de strijd voor democratisering in Zimbabwe volgens hem kunnen helpen? Het is namelijk zoeken naar mogelijkheden om de internationale gemeenschap en vooral de buurlanden van Zimbabwe in beweging te krijgen. Ik heb daarvoor een aantal suggesties.

Is de minister bereid, te pleiten voor een onafhankelijk onderzoek door de VN naar de gewelddadige intimidatie en moordpartijen die de afgelopen tijd in Zimbabwe hebben plaatsgevonden? Wil de minister zich sterk maken voor een bezoek van Ban Ki-moon aan Zimbabwe om met alle partijen te spreken?

Is de minister bereid om zich hard te maken voor VN-sancties tegen het regime van Mugabe en, als dat weer niet lukt, voor verdergaande sancties vanuit de EU, met zo veel mogelijk welwillende landen, om met reisverboden en financiële blokkades zo veel mogelijk mensen te treffen op wie Mugabe nog kan steunen?

Is de minister het mij eens dat de verkiezingen van vrijdag, als zij doorgaan, en de herbenoeming van Mugabe niet mogen worden erkend? Landen die dat wel doen, zijn medeplichtig aan het schrikbewind van Mugabe. Is de minister dan ook bereid om liefst in EU-verband diplomatieke sancties te treffen tegen landen die de verkiezingen en de herbenoeming van Mugabe erkennen?

De **voorzitter**: Dank u wel.

De heer **Van Dam** (PvdA): Voorzitter, ik heb nog twee vragen.

Van Dam

De **voorzitter**: Dan moet u die heel snel stellen.

De heer **Van Dam** (PvdA): Dan doe ik het heel kort.

Ziet de minister mogelijkheden om de druk op buurlanden en vooral op Zuid-Afrika verder op te voeren? Is hij bereid om zelf daarvoor naar Zuid-Afrika te reizen?

Wil de minister, uiteraard samen met minister Koenders, zich inzetten voor een totaalpakket aan hulp en financiële ondersteuning voor een democratisch Zimbabwe vanuit een zo breed mogelijke internationale gemeenschap, opdat voor iedereen in Zimbabwe duidelijk wordt dat democratie meer oplevert dan dictatuur?

Minister **Verhagen**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de heer Van Dam voor zijn heldere stellingname en zijn heldere vragen. Het is overduidelijk dat Mugabe en de regering van Mugabe iedere geloofwaardigheid hebben verloren. Er is een campagne van haat en geweld in de afgelopen periode op gang gebracht. Het is ook duidelijk dat het verkiezingsproces geen uitweg kan bieden voor de politieke crisis waarin het land zich bevindt.

Ik ben blij dat hierover inmiddels internationale consensus bestaat. Ik denk dat ook de Veiligheidsraad zich gisteren in zeer scherpe en heldere bewoordingen heeft uitgedrukt. Er is een unanieme verklaring aangenomen, waarin de geweldscampagne wordt veroordeeld, waarin de beperking en de intimidatie van de oppositie worden veroordeeld en waarin ook duidelijk is aangegeven dat onder de huidige omstandigheden vrije en eerlijke verkiezingen niet mogelijk zijn. Het is overduidelijk dat door deze verklaring van de Veiligheidsraad het regime geïsoleerd is.

Nadat Morgan Tsvangirai de Nederlandse ambassade had gevraagd om hem onderdak en veiligheid te bieden, hebben wij dat vanuit onze humanitaire plicht toegeestaan. Ik onderstreep dat wij hem onderdak en veiligheid zullen blijven bieden zolang hij dat wil.

Ik heb er ook begrip voor dat hij zich onder de huidige omstandigheden heeft teruggetrokken als kandidaat voor de tweede ronde van de presidentsverkiezingen. Die tweede ronde was door de systematische campagne van geweld en intimidatie volstrekt ongeloofwaardig geworden.

Gisteren heb ik de situatie met mijn collega's van het Verenigd Koninkrijk en Duitsland en het voorzitterschap van de Europese Unie besproken. Het is helder dat Mugabe's regering de morele legitimiteit heeft verloren om namens de Zimbabwaanse bevolking te spreken. Niet alleen de EU en de VN, maar ook de buurlanden van Zimbabwe hebben zich helder uitgesproken over de ernst van de situatie.

Wat doet Nederland tegen de landen die de verkiezingen wel erkennen? Het is duidelijk dat dit verkiezingsproces geen uitweg kan bieden voor de politieke crisis. Ook de buurlanden hebben aangegeven dat verkiezingen onder deze condities niet vrij en eerlijk zullen zijn. Ik ga ervan uit dat ze bij dit standpunt zullen blijven. Wij zullen bij de buurlanden blijven aandringen op hun verantwoordelijkheid voor het oplossen van dit probleem. Sancties zijn in het algemeen gericht tegen hen die de directe verantwoordelijkheid dragen voor de mensenrechten-

schendingen en het wanbestuur in Zimbabwe. Dat geldt natuurlijk niet voor de buurlanden.

Het moge wel duidelijk zijn dat de internationale gemeenschap een verantwoordelijkheid heeft voor het gevolg van datgene waar wij nu mee geconfronteerd worden. Het is niet voor niets dat de Veiligheidsraad, inclusief de secretaris-generaal van de VN, heeft aangegeven dat hij zeer nauw de ontwikkelingen zal volgen. Dat geldt ook voor de regionale en internationale pogingen om de crisis op te lossen.

De EU moet zich helder blijven uitspreken over de situatie in Zimbabwe. Gisteravond heb ik overleg gepleegd met Hoge Vertegenwoordiger Solana. Hij en commissaris Michel zijn nauw betrokken bij de situatie in Zimbabwe.

Tsvangirai beraadt zich op de stappen die hij wil zetten. Het is in de eerste plaats aan hem om aan te geven hoe hij de gewenste ontwikkelingen ziet. Hij zal daar morgen een verklaring over afleggen. Ik vind dat wij hem daartoe de ruimte moeten bieden. Wij hebben hem de gelegenheid geboden om in onze ambassade contact te hebben met vertegenwoordigers uit de regio. Kan er een transitiemechanisme ontwikkeld worden dat op termijn eerlijke en vrije verkiezingen onder internationaal toezicht mogelijk maakt? Dat proces zal uiteraard de wens van de bevolking moeten weerspiegelen. Juist omdat het aan Tsvangirai zelf is welke stappen hij wil zetten, inclusief de mogelijkheid van een overgangsregering vooruitlopend op nieuwe verkiezingen, is het zaak om hem die ruimte te bieden en niet voor hem die keuze te maken.

Met de heer Van Dam zijn wij voorstander van het verder opvoeren van de druk op het regime. Met de Europese partners kijken wij naar de mogelijkheden om de gerichte sancties verder te verdiepen, uit te breiden en effectiever te maken. Voorwaarde daarbij is dat wij het afgrijpselijke lijden van de Zimbabwaanse bevolking niet verergeren. Te denken valt aan sancties op luxe goederen, zoals wij indertijd ook op Noord-Korea hebben toegepast. Dat betekent dat luxe auto's en dure sigaren, waar de heren goede sier mee maken, niet meer ingevoerd kunnen worden. Er valt ook te denken aan het uitbreiden van de lijst van waarderrestricties, bevrozing van banktegoeden en reisrestricties. Het gaat er om dat degenen die verantwoordelijk zijn voor deze afschuwelijke haat- en geweldscampagne niet mogen profiteren van hun stappen.

Uiteraard zal ik samen met collega Koenders, met wie ik nauw contact heb en die zelf ook nauw contact, recentelijk nog, met Tsvangirai heeft, nagaan op welke wijze wij de bevolking verder kunnen ondersteunen. Ook afgelopen donderdag en vrijdag tijdens de Europese Raad hebben wij duidelijk gemaakt dat wij uiteraard bereid zijn om een regering die wel de wil van het volk vertegenwoordigt en die wel op een eerlijke en democratische wijze is gekozen, te ondersteunen, financieel maar ook anderszins. Omdat het werk van de humanitaire organisaties bemoeilijkt wordt, worden er op dit moment stappen gezet, ook via onze ambassade, om verder hulp te bieden.

De heer **Van Dam** (PvdA): Voorzitter. De recente geschiedenis van Zimbabwe is er een van machteloosheid, waarbij wij steeds iets willen doen maar wij ook steeds moeten toezien dat dit onmogelijk wordt gemaakt. Laten wij daarom alles doen wat kan.

Verhagen

Ik ben blij met de insteek van de minister, zeker waar het gaat om scherpe sancties en het verder onder druk zetten van het regime. Wel verzoek ik hem om mijn suggestie te overwegen om zelfs de zeer ongebruikelijke stap boven de markt te houden van sancties tegen landen die Mugabe en de verkiezingen van vrijdag toch erkennen. Die landen maken zich in die omstandigheden namelijk nadrukkelijk medeplichtig aan wat er in Zimbabwe gebeurt.

Verder heb ik de minister nog niet gehoord over een onafhankelijk onderzoek door de VN.

Ten slotte roep ik hem op, zelf op pad te gaan, bijvoorbeeld naar Zuid-Afrika om onze eigen goede relatie met dat land te benutten om, nu wij aan zet gebracht zijn, Zuid-Afrika verder onder druk te zetten om zijn rol in de regio te spelen die het behoort te spelen.

Minister Verhagen: Voorzitter. Er is mijns inziens toch sprake van een andere situatie dan die welke de heer Van Dam schetst, om de doodeenvoudige reden dat de Veiligheidsraad in buitengewoon scherpe bewoordingen de campagne van geweld tegen de politieke oppositie heeft veroordeeld en deze de regio heeft opgeroepen om haar verantwoordelijkheid te nemen. Afgelopen donderdag heb ik samen met mijn Engelse collega een aardig debat moeten voeren om tijdens de Europese Raad de conclusies te kunnen laten aannemen inzake veroordeling van de situatie plus de mogelijkheid van nieuwe sancties. Ik constateer dat er inmiddels een andere internationale ontwikkeling is, in de zin dat de internationale gemeenschap door middel van de Veiligheidsraad en de secretaris-generaal van de VN zeer nadrukkelijk haar veroordeling uitsprekt en zeer nadrukkelijk de legitimiteit van het regime van Mugabe ter discussie stelt. Dat vind ik winst en geeft aan dat er mogelijkheden zijn om nu wel meer te interveniëren.

Gisterenavond heb ik nog met mijn Russische, Engelse en Duitse collega, de Hoge vertegenwoordiger en het Sloveense voorzitterschap gesproken over hoe wij hier als Europese Unie op moeten reageren. Dat geeft al aan dat ik al datgene wil en zal doen om hierop invloed te kunnen uitoefenen. Het feit dat wij ook meteen ja hebben gezegd op het verzoek van Tsvangirai om hem onderdak en veiligheid te bieden, geeft niet alleen aan dat wij het als onze humanitaire plicht zien maar ook dat wij op deze wijze invulling aan onze betrokkenheid willen geven. Indien het daarbij nodig is dat ik ook zelf naar bijvoorbeeld Zuid-Afrika afreis, dan sluit ik dat uiteraard niet uit. Waar het echter om gaat, is de effectiviteit. Juist op dit moment wordt er internationaal, ook vanuit Nederland, druk uitgeoefend op Zuid-Afrika om zijn verantwoordelijkheid te nemen. Mbeki heeft op dit punt namelijk te lang gedacht dat het allemaal wel los zou lopen. Die luxe kunnen wij ons niet permitteren en kan de bevolking van Zimbabwe zich zeker niet permitteren.

Mevrouw Van Gennip (CDA): Voorzitter. Allereerst denk ik dat het een pluim aan het beleid van deze regering en deze minister waard is dat Tsvangirai juist de Nederlandse ambassade heeft gekozen voor een veilig heenkomen. Ik heb een aantal vragen. Het is prachtig dat de minister druk op landen in de regio wil uitoefenen en eventueel naar Zuid-Afrika wil afreizen. Is hij ook bereid om eventueel vandaag nog de ambassadeur van Zuid-Afrika in Nederland aan te spreken om de verantwoordelijkheid van Zuid-Afrika? Heeft hij wellicht zijn

collega van Buitenlandse Zaken van Zuid-Afrika gesproken over die verantwoordelijkheid van Zuid-Afrika of is hij bereid om dat te doen?

Hij sprak over verdergaande sancties die nodig zijn. Betekent dit dat wij straks sancties zien waardoor Mugabe niet meer naar bijvoorbeeld een bijeenkomst van de FAO kan afreizen? Wij zagen Mugabe en zijn gevolg een maand geleden shoppen in Rome, omdat een VN-bijeenkomst niet onder de sancties zou vallen. Gaan deze er dadelijk wel onder vallen?

Dan het zicht op de Nederlanders in Zimbabwe. Het verblijf van Tsvangirai in de Nederlandse ambassade, hoe nodig ook, brengt waarschijnlijk wel iets mee voor de veiligheid van de rest van de Nederlanders in Zimbabwe. Heeft de minister er zicht op hoeveel dat er zijn?

Wij zijn blij dat Tsvangirai nu in veiligheid is, maar er zijn nog veel meer partijleden en dissidenten die gevaar lopen. Op welke manier zijn er contacten met hen?

Minister Verhagen: Voorzitter. Wij hebben de autoriteiten van Zimbabwe meteen duidelijk gemaakt dat zij op grond van internationale verplichtingen de veiligheid moeten waarborgen, niet alleen van de Nederlandse ambassade, maar ook van de Nederlanders. Wij hebben hen aangesproken op het waarborgen van de veiligheid van Tsvangirai zelf. Zolang Tsvangirai een beroep op ons doet voor onderdak en veiligheid, moeten wij dat bieden. Het is aan hem om de keuze te maken hoe lang hij bij de Nederlandse ambassade wil verblijven. Het is overduidelijk dat alle vervolgstappen gekoppeld zullen zijn aan zijn eigen veiligheid en aan de veiligheid van zijn aanhangers en partijgenoten.

Vlak voordat hij naar Zimbabwe afreisde, heb ik afgelopen donderdag contact gehad met de directeur Afrika van de internationale commissie van juristen, de ICJ, om op de hoogte te raken van de situatie en om te vragen hoe wij hen kunnen ondersteunen. Door deze stap van Tsvangirai is de internationale gemeenschap min of meer genoodzaakt om zich in die felle bewoordingen uit te spreken. Het is in toenemende mate duidelijk dat het regime geïsoleerd raakt en zich niets meer kan permitteren.

De ambassade heeft contact met de mensenrechtenorganisaties en met de MDC. Het feit dat Tsvangirai onze ambassade heeft uitgezocht, hangt onder andere samen met onze steun voor en de vele contacten met mensenrechtenorganisaties en de MDC, de partij van Tsvangirai.

Er zijn ongeveer 600 Nederlanders in Zimbabwe, onder wie ook hulpverleners. Zij zijn uiteraard meteen geïnformeerd over het verblijf van Tsvangirai op het terrein van de ambassade en er is geadviseerd om waakzaam te blijven. De internationale gemeenschap neemt het gebrek aan ruimte voor hulpverleners om hun werk voort te zetten zeer hoog op. Wij zetten ons samen met onze partners in om de ruimte te herstellen die nodig is voor het verlenen van humanitaire hulp.

Er zijn geen berichten over bedreigde Nederlanders. De situatie rond de ambassade is rustig. Het personeel is gewoon aan het werk. De ambassade functioneert zoals altijd. Mensen die de ambassade willen bezoeken, kunnen dat gewoon doen, bijvoorbeeld als zij een paspoort of een visum nodig zouden hebben.

De voorzitter: Mag ik de minister vragen om, gezien de

Verhagen

tijd, beknopt te antwoorden en de leden om beknopte vragen te stellen?

Minister **Verhagen**: Ik kom te spreken over de VN-bijeenkomsten. Dat is op zich een lastig punt, want daar zijn zetelverdragen voor. Ik ben het echter met u eens dat het natuurlijk buitengewoon cynisch is dat iemand met zo'n afgrijselijke geschiedenis als Mugabe ondanks sancties op het reizen wel aanwezig kan zijn bij internationale bijeenkomsten. Ik wil daar wel naar kijken, omdat ik het net als de Kamer buitengewoon wrang vind.

Mevrouw **Van Gennip** (CDA): Voorzitter. De ambassadeur van Zuid-Afrika in Nederland...

De **voorzitter**: Mevrouw, u stelt meer dan één minuut vragen! Er zijn collega's die ook nog wat willen vragen. Ik geef het woord aan de heer Van Baalen.

De heer **Van Baalen** (VVD): Voorzitter. Het is van groot belang dat de EU nog actiever wordt. Ik ben voor het erbij betrekken van Zuid-Afrika, want daar ligt de sleutel. Het is echter van belang dat Solana met Mbeki spreekt. Het is prima als de minister dat ook doet, maar Solana en het Sloveense voorzitterschap hebben daar een rol.

Ik heb begrepen dat Jacob Zuma, de president van het ANC en de rivaal van president Mbeki van Zuid-Afrika, zich veel harder heeft uitgelaten over Mugabe. Misschien is het dus van belang dat de Nederlandse ambassadeur in Zuid-Afrika op dit punt contacten legt met Zuma.

Minister **Verhagen**: Dat zijn allemaal nuttige suggesties, maar u kunt ervan verzekerd zijn dat wij op dit punt uiteraard al het mogelijke doen. Daarbij denken wij uiteraard ook aan deze zaken, die de heer Van Baalen terecht noemt.

De heer **Van Baalen** (VVD): Ik vraag het ook om te zien of u daaraan denkt.

Minister **Verhagen**: Zo is dat. Dit is ook precies de reden waarom ik gisteren met Solana hierover gesproken heb, maar als wij hier iedere stap en iedere mogelijkheid gaan bespreken, zitten wij hier, met alle respect, nog heel lang. Ik begrijp de terechte betrokkenheid, maar dan kunnen wij alles wel gaan afwerken. Dit zijn natuurlijk belangrijke elementen, want uiteraard is er ook binnen Zuid-Afrika een verscheidenheid aan opvattingen. Je ziet ook zelfs binnen de SADC, de organisatie van Zuidelijk-Afrikaanse landen, dat er in toenemende mate veel feller gereageerd wordt door andere landen.

De heer **Pechtold** (D66): In de eerste plaats mijn complimenten aan deze minister, die de mensenrechten centraal heeft gesteld en op deze manier tot uitdrukking brengt, en via hem ook aan het ambassadepersoneel, dat er deze dagen natuurlijk een behoorlijke taak bij heeft gekregen. De minister zei dat Tsvangirai vanuit de ambassade contact zou kunnen hebben met vertegenwoordigers uit de regio. Zou de minister daar iets meer over kunnen uitweiden? Ziet hij het zo voor zich dat Tsvangirai daar kantoor kan houden en hoe verhoudt dat zich tot de veiligheid?

De minister sprak ook over een overgangsregering. Ik denk dat dat al een hele stap vooruit in het denken is.

Kan de minister iets meer aangeven hoe hij daartoe zou willen komen? Wordt in internationaal verband al gedacht over een soort mediator, die de partijen toch aan het praten zou moeten krijgen? Heel veel van de retoriek die wij de afgelopen dagen horen, leidt immers tot een patstelling en niet tot een oplossing.

Minister **Verhagen**: Ik dank de heer Pechtold allereerst voor zijn waarderende woorden voor de Nederlandse ambassade en het ambassadepersoneel, want zij hebben er inderdaad niet alleen een zware taak maar ook een heel verantwoordelijke taak bij. Los van de besluiten die wij hier in Den Haag nemen, zijn zij wel de mensen die niet alleen de risico's lopen, maar die ook op uitvoerend niveau die veiligheid moeten kunnen blijven bieden. Ik heb dus zeer veel waardering voor het Nederlandse ambassadepersoneel.

Wat betreft de mogelijkheden voor Tsvangirai om contacten te hebben: wij hebben hem uiteraard communicatiemiddelen ter beschikking gesteld. Hij kan daar dus die contacten hebben. Ik weet dat hij niet alleen vrij kan bellen, maar ook contact heeft gehad met onder anderen Commissaris Michel en mensen in Zuid-Afrika. Met andere woorden: ook bij de volgende stappen die hij voor ogen heeft, heeft hij de mogelijkheid om daar volledig overleg te voeren met degenen met wie hij dat wenst te doen.

Ik aarzel om nadere mededelingen te doen over welke volgende stappen precies gezet gaan worden, om de doodeenvoudige reden dat juist Tsvangirai heeft aangegeven dat hij morgen zelf nadere stappen wil zetten. Voordat hij de mogelijkheden voor zichzelf in kaart heeft gebracht, moeten wij die mogelijke uitkomst niet moeilijker maken door nu te speculeren over die stappen. Omdat er internationaal heel duidelijk stelling is genomen en omdat de Veiligheidsraad en de secretaris-generaal van de VN hebben uitgesproken dat er geen sprake meer kan zijn van eerlijke verkiezingen en dat de verkiezingen derhalve zouden moeten worden uitgesteld, is het ook duidelijk dat je een overgangssituatie moet hebben totdat eerlijke en vrije verkiezingen gehouden kunnen worden. Mugabe die inmiddels ieder moreel gezag heeft verloren, die schuldig is aan de meest afgrijselijke misdaden, kan het in de tussentijd natuurlijk niet voor het zeggen blijven houden. Ook daaraan zul je moeten werken en in die zin moet u ook denken.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): Voorzitter. Stap één is door Tsvangirai gezet. Ook alle steun van mijn fractie voor de reactie van Nederland, de VN en de EU daarop. Stap twee volgt mogelijk heel snel als vrijdag die tweede ronde toch doorgaat. Ik neem aan dat de voorbereiding van een reactie daarop al stevig in de steigers staat.

Ik steun de inzet van de minister tot dusver, maar hoort daar ook bij dat als Tsvangirai pleit voor een overgangsregime, de middelen, het personeel, alle diplomatieke krachten die daarvoor nodig zijn, direct kunnen worden toegezegd, is het niet vanuit de VN dan alvast vanuit de EU?

Minister **Verhagen**: Dat zullen wij uiteraard doen en wij zijn daarover op dit moment ook in overleg met de Europese Unie.

Stel dat de verkiezingen vrijdag toch plaatsvinden. Ik wil u een zin voorlezen uit de verklaring van de Veiligheidsraad. Er staat dat de Veiligheidsraad het ten

Verhagen

zeerste betreurt dat de geweldscampagne en de beperkingen ten aanzien van de politieke oppositie het onmogelijk hebben gemaakt dat er op 27 juni vrije en eerlijke verkiezingen kunnen plaatsvinden. Daarmee geeft de Veiligheidsraad aan – dat is ook onderschreven door de secretaris-generaal van de VN – dat er geen sprake kan zijn van vrije en eerlijke verkiezingen en dat de uitslag daarvan derhalve ook niet door de internationale gemeenschap kan worden gerespecteerd. Ook dat is overduidelijk. Als Mugabe zou besluiten om toch de verkiezingen door te laten gaan en Tsvangirai woensdag kenbaar zou maken dat hij zich formeel terugtrekt uit die verkiezingsronde, moet er natuurlijk wel een reactie van de internationale gemeenschap komen als Mugabe dan toch doorzet.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie): Voorzitter. Ook van mijn kant waarderende woorden richting de ambassade die toch de nek heeft uitgestoken om Tsvangirai veiligheid te bieden. Wellicht is het nog een suggestie voor de ambassade om de Zuid-Afrikaanse ambassadeur in Harare op de ambassade te ontvangen om hem in rechtstreeks contact te brengen met Tsvangirai.

Als de internationale gemeenschap zegt dat er geen sprake kan zijn van eerlijke verkiezingen en er komt vrijdag een uitslag, is dan de consequentie daarvan dat wij die niet zullen erkennen?

Minister **Verhagen**: Dat lijkt mij overduidelijk!

Voorzitter. Wij komen tegemoet aan wat Tsvangirai wenst. Hij heeft telefonisch contact met mensen in Zuid-Afrika. Ik kan u de namen niet noemen, want ik voer de gesprekken niet. Als hij er behoefte aan heeft om de Zuid-Afrikaanse ambassadeur te ontmoeten, dan staat hem dat vrij en kan dat natuurlijk. Ik heb al gezegd dat iedereen de Nederlandse ambassade binnen kan, maar ik ga hem niet dicteren wat hij moet doen. Er zijn te veel mensen die al veel te lang in Zimbabwe hebben gedictieerd wat mensen daar moeten doen.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ook de SGP-fractie wil de minister graag complimenteren met de actieve en stevige inzet en natuurlijk ook de Nederlandse ambassade in deze afschuwelijke situatie waarin Zimbabwe door toedoen van Mugabe terecht is gekomen.

Zou de minister allereerst nog willen ingaan op de vraag van mevrouw Van Gennip die net bleef liggen, namelijk of u ook niet de Zuid-Afrikaanse ambassadeur in Nederland op het matje wil roepen om te spreken over hun slappe houding in dezen?

De minister heeft gewezen op de verklaring die nu ook van de Veiligheidsraad is gekomen. Een goed signaal, maar wat gaat Mugabe daar nu praktisch van merken, van voelen? Blijft die meerderheid ook in stand als het erom gaat om stappen te zetten die ook concrete negatieve gevolgen gaan hebben voor Mugabe en de zijnen?

Minister **Verhagen**: Ik zal de Zuid-Afrikaanse ambassadeur niet op het matje roepen. Zuid-Afrika heeft zich ook als lid van de Veiligheidsraad constructief opgesteld toen de scherpe veroordeling werd geformuleerd. Internationale betrokkenheid is van belang. De Veiligheidsraad heeft toegezegd dat hij betrokken blijft bij de ontwikkelingen in Zimbabwe. Daarmee heeft hij impliciet erkend dat

de vrede, de veiligheid en de regionale stabiliteit worden bedreigd. Uit de persverklaring over de resolutie van de Veiligheidsraad blijkt duidelijk dat men beseft dat men ten aanzien van de follow up verantwoordelijkheid draagt voor de internationale gemeenschap. Dat geeft in ieder geval hoop op verdere stappen.

Wij zullen druk moeten uitoefenen op president Mbeki, ook via onze contacten in Zuid-Afrika. Maar hij blijft degene die namens de regio is gemandateerd om te bemiddelen tussen de regering en de oppositie met de intentie een uitweg te vinden voor de politieke crisis in Zimbabwe. Wij kunnen hem dus aanspreken op de inhoud en hem duidelijk maken dat hij in dit geval geen afwachtende houding kan aannemen. Tevens kunnen wij ons aansluiten bij geluiden die in Zuid-Afrika naar voren zijn gekomen. Daaraan heeft de heer Van Baalen gerefereerd. Wij kunnen hem ook houden aan datgene wat hij in de Veiligheidsraad heeft geaccordeerd. Dat vraagt een actieve inzet van Zuid-Afrika. Ik zou Zimbabwe eerder op het matje roepen, want in diplomatieke gebruiken is dat een veroordeling die daarbij past.

Ik wil alles doen en zal mij ervoor inzetten dat Zuid-Afrika zich forser en feller bemoeit met het stoppen van de spiraal van politiek geweld. Dat lijkt mij beter dan nu te veroordelen.

De heer **De Roon** (PVV): Ik vind het heel jammer dat de minister zijn afkering in dergelijke ambtelijke bewoordingen formuleert. Die schurk Mugabe moet gewoon van de politieke wereldkaart worden geveegd. Ik vraag de minister om deze doelstelling expliciet tot die van hem te maken en dat uit te spreken. Mugabe moet weg. Wij moeten hem nooit meer ergens terugzien. Het is verschrikkelijk dat hij vorig jaar tijdens de Europese Top nog het woord kon voeren. Ik verzoek de minister ervoor te zorgen dat dat nooit meer gebeurt. Die man moet een paria van de wereldgemeenschap worden. Ik vraag de minister uiteraard ook om het democratiseringsproces in Zimbabwe te steunen en aan Mugabe nooit meer enige concessie te doen.

Minister **Verhagen**: Wij hebben nooit concessies aan Mugabe gedaan. Al lange tijd ondersteunen wij het democratiseringsproces in Zimbabwe. Wij ondersteunen ook op dat punt de mensenrechtenbewegingen. Het feit dat Tsvangirai zijn toevlucht heeft gezocht tot de Nederlandse ambassade, mag daarvan een voorbeeld zijn.

Wij hebben duidelijk gemaakt dat wij het optreden van Mugabe schandelijk vinden en aangegeven dat het niet door de beugel kan en dus onacceptabel is. Mugabe is al lang een paria van de internationale gemeenschap. Ik heb gezegd dat ik wel te maken heb met zetelverdragen. Ik weet dat uw partij zich weinig gelegen laat liggen aan internationale verdragen, maar juist als je buitenlandse politiek wilt bedrijven, zul je je moeten kunnen baseren op verdragen. Hoe cynisch en hoe wrang het ook is dat een paria als Mugabe in Lissabon en Rome rondloopt, toch heb ik geen middelen om dat te verhinderen. Ik heb ook gezegd dat ik zal proberen om, gelet op het feit dat Mugabe op dit moment alleen geweld en terreur in Zimbabwe bedrijft, op dit punt een internationale consensus te laten ontstaan. Op grond van de verdragen kan ik dat echter niet afdwingen.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor zijn antwoorden. Wij hebben de tijd voor het vragenuur overschreden, maar gezien het onderwerp denk ik dat het zeer relevant was om dat te doen.

Ik deel aan de Kamer mee dat de volgende leden zich hebben afgemeld:

Dibi, Jonker en Ormel.

Deze mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Op de tafel van de griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mee dat de fractie van de SP mevrouw Kant tot haar voorzitter heeft gekozen. Namens de Kamer van harte gelukgewenst.

(geroffel op de bankjes)

De **voorzitter**: Ik stel voor, hedenmiddag ook te stemmen over de moties ingediend bij het wetgevings-overleg van de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van 19 juni jongstleden en het wetgevingsoverleg van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 18 juni jongstleden over de jaarverslagen 2007.

Ook stel ik voor, toestemming te verlenen tot het houden van wetgevings- c.q. notaoverleg met stenografisch verslag op:

maandag 30 juni 2008:

- van 20.00 uur tot 22.00 uur van de vaste commissie voor Economische Zaken over Wijziging van de Elektriciteitswet 1998, de Mijnbouwwet en de Gaswet in verband met toepassing van de rijkscoördinatie-regeling op energie-infrastructuurprojecten (31326);

woensdag 2 juli 2008:

- van 13.30 uur tot 17.30 uur van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de Strategische agenda hoger onderwijs (31288, nr. 31).

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Halsema.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Voorzitter. Inmiddels heeft de Kamer een brief bereikt van het kabinet over de kinderopvang. Ik verzoek tot het houden van een plenair debat daarover met redelijke spreektijden en dat doe ik mede namens de fracties van de VVD en D66.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter. Wij hebben als vaste Kamercommissie vanmiddag in een extra procedurevergadering hierover ook even gesproken. Daar is het idee ontstaan om de plenaire behandeling

van de Mediawet, die voor morgenmiddag is gepland, eventueel te verschuiven. Dat was een meerderheidsbesluit in onze commissie, want u kent de agenda-spanningen.

De **voorzitter**: Je moet wat.

De heer **Van de Camp** (CDA): Inderdaad.

De **voorzitter**: Dat begrijp ik. Wensen anderen het woord over het voorstel van mevrouw Halsema?

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Mag ik daar het voorstel van de heer Van de Camp aan toevoegen om dat debat morgen toe te voegen aan de agenda?

De **voorzitter**: Ja, dat snap ik. Er staat echter wel iets op de agenda en dat moet ik wel met instemming van de andere fracties verschuiven. Iedereen heeft begrip voor het feit dat het echt wel nodig is om dit voor de zomer af te ronden. Het is eigenlijk gebruikelijk dat de leden steun uitspreken voor het verzoek om een debat te houden, want anders blijft het een beetje hangen.

Mevrouw **Langkamp** (SP): Bij dezen onze steun.

De **voorzitter**: Dan is er nog geen steun van 76 leden. U vroeg het debat aan namens de fracties van D66 en de VVD?

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Inderdaad. De SP steunt het ook.

De **voorzitter**: Dan hebben wij nog geen meerderheid, dus dan moeten de fracties van de PvdA, het CDA of de ChristenUnie diep ademhalen en nadenken over wat zij nu gaan zeggen. Ik zie de secretaris van de PvdA-fractie naar voren komen.

Mevrouw **Kraneveldt-van der Veen** (PvdA): In de procedurevergadering van de vaste commissie voor OCW hebben wij onze voorkeur uitgesproken voor een spoed-AO met een plenaire afronding, die misschien iets ruimer zou kunnen zijn dan gebruikelijk is in het kerstregime. In die procedurevergadering waren de woordvoerders voor de Mediawet niet aanwezig. Ik weet daarom niet hoe zij daarover denken, maar wat ons betreft dus liever een spoed-AO en geen debat.

Mevrouw **Peters** (GroenLinks): In aanvulling op wat er zojuist is gezegd, wil ik toevoegen dat in de procedurevergadering een aantal mediawoordvoerders aanwezig was. Zij gaven aan dat zij geen bezwaar hadden tegen verschuiving van de behandeling van de Mediawet naar een later tijdstip, bijvoorbeeld komende maandag, of na het reces.

De **voorzitter**: De behandeling moet plaatsvinden voor het reces, want het wetsvoorstel staat op de lijst van het kabinet. Het voorstel moet naar de Eerste Kamer. Maandag zou eventueel ook nog kunnen, dan kan er dinsdag een stemming plaatsvinden.

Mijnheer Van der Ham, gaat u mij helpen, of gaat u het ingewikkelder maken?

De heer **Van der Ham** (D66): Ik weet niet of ik u kan